

KARTA KURSU

Nazwa	Gramatyka historyczna języka ukraińskiego z elementami historii ukraińskiego języka literackiego
Nazwa w j. ang.	Historical grammar of the Ukrainian language with elements of the history of the Ukrainian literary language

Koordinator	Katedra Językoznawstwa Rosyjskiego	Zespół dydaktyczny
		pod kier. dra hab. Bogumiła Ostrowskiego, prof. UP
Punktacja ECTS*	2	

Opis kursu (cele uczenia się)

Celem kursu jest zdobycie wiedzy z zakresu procesów gramatycznych (fonetycznych, morfologicznych) języka ukraińskiego, począwszy od okresu wspólnoty wschodniosłowiańskiej poprzez kolejne etapy formowania się i wykształcenia języka literackiego na tle pozostałych języków słowiańskich (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru wschodniego).

Warunki wstępne

Wiedza	Znajomość gramatyki języka starocerkiewno-słowiańskiego w zakresie przewidzianym programem studiów filologicznych (ukrainistycznych / sławistycznych); znajomość zagadnień historii Ukrainy oraz kultury obszaru słowiańskiego (zwłaszcza wschodniej części terytorium oraz pogranicza); znajomość literatury powszechnej i ukraińskiej (I–II)
Umiejętności	Umiejętność analizy gramatycznej tekstu; umiejętność samodzielnego myślenia, kojarzenia faktów i wyciągania wniosków
Kursy	Gramatyka opisowa języka starocerkiewnosłowiańskiego; wstęp do językoznawstwa; kultura obszaru języka ukraińskiego na tle ogólnosłowiańskim; historia literatury ukraińskiej I-II

Efekty uczenia się

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W01 ma podstawową wiedzę o miejscu i znaczeniu filologii, w systemie nauk oraz ich specyfice przedmiotowej i metodologicznej;	K1_W01
	W02 zna podstawową terminologię z zakresu filologii; ma uporządkowaną wiedzę ogólną obejmującą	K1_W02
	W03 ma uporządkowaną wiedzę ogólną obejmującą terminologię, teorie i metodologię z zakresu filologii;	K1_W03
	W04 ma podstawową wiedzę o powiązaniach dziedzin nauki i dyscyplin naukowych właściwych dla filologii z innymi dziedzinami i dyscyplinami obszaru nauk humanistycznych	K1_W05
	W05 zna i rozumie podstawowe metody analizy i interpretacji różnych wytworów kultury właściwe dla wybranych tradycji, teorii lub szkół badawczych w zakresie filologii	K1_W07

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U01 potrafi wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i użytkować informacje z zakresu filologii z wykorzystaniem różnych źródeł i sposobów;	K1_U01
	U02 posiada podstawowe umiejętności badawcze, obejmujące formułowanie i analizę problemów badawczych w zakresie językoznawstwa i literaturoznawstwa oraz kultury i historii krajów danego obszaru językowego;	K1_U02
	U03 umie samodzielnie zdobywać wiedzę i rozwijać umiejętności badawcze w zakresie filologii kierując się wskazówkami opiekuna naukowego;	K1_U03
	U04 posiada umiejętność argumentowania, z wykorzystaniem poglądów innych autorów, oraz formułowania wniosków;	K1_U06
	U05 posiada umiejętność przygotowania i zredagowania prac pisemnych w języku obcym podstawowym dla swojej specjalności z wykorzystaniem podstawowych ujęć teoretycznych	K1_U08

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Kompetencje społeczne	K01 rozumie potrzebę uczenia się przez całe życie;	K1_K01
	K02 rozumie potrzebę uczenia się języków obcych;	K1_K02
	K03 ma świadomość odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa kulturowego;	K1_K07
	K04 uczestniczy w życiu kulturalnym, korzystając z różnych mediów i różnych jego form	K1_K08

Organizacja							
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach					
		A	K	L	S	P	E
Liczba godzin			30				+

Po ukończeniu kursu student zna historię powstania i rozwoju języka staroruskiego, historię rozwoju języka staroukraińskiego do końca XVIII w. oraz kształtowania się nowego języka literackiego. Zna pochodzenie systemu fonetycznego języka ukraińskiego, potrafi opisać wszystkie procesy językowe, które odbyły się w dawnym systemie samogłoskowym i spółgłoskowym. Posiada wiedzę z zakresu morfologii historycznej języka ukraińskiego, potrafi rozpoznawać oraz tworzyć różne formy gramatyczne, posiada umiejętność analizy językowej tekstów historycznych.

Opis metod prowadzenia zajęć

Metoda problemowo-dyskusyjna, metoda komunikacyjna

Formy sprawdzania efektów uczenia się

[illegible]

Kryteria oceny	50% egzamin ustny/pisemny, 30% udział w dyskusji, 20% czynny udział zajęciach
Uwagi	Egzamin pisemny/ustny – po wcześniejszym uzgodnieniu ze studentami

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

Periodyzacja: 1) XI-XIII/XIV; 2) XIII/XIV–XVIII; 3) XVIII– do czasów najnowszych).

Zagadnienia z gramatyki historycznej: – języka wschodniosłowiańskiego (staroruskiego – XI–XIII/XIV) w zakresie fonetyki (m.in. wokalizacja i zanik samogłosek zredukowanych (jerów), denazalizacja samogłosek nosowych, realizacja psł. grup nagłosowych *orT, *olT i śródgłosowych *TorT, *TolT, *TelT, *TeiT, problem refleksacji tzw. sonantów; próba odpowiedzi na pytanie: czy istniała staroruska wspólnota językowa?) i morfologii (system deklinacyjny i koniugacyjny – procesy unifikacyjne); – procesy innowacyjne języka ukraińskiego (twarda wymowa spółgłosek typu *nestý*; wymowa dawnego *ě* (jat') jak *i*; ukraiński ikawizm; wahania *u* — *u* oraz *u* — *t*; miękkie *c'*; dźwięczność spółgłosek; Typ *žyt'ľa* z końcowym *-a*; Końcówki *-ovi*, *-ove*; celownik — miejscownik (np. *na Čornomu morju* 'na Czarnym Morzu'); wahania *e* — *o* w końcówkach tematów miękkich; ściągnięcia [kontrakcje] w końcówkach; wyrównania tematowe w odmianie czasu teraźniejszego; końcówka skrócona w 2. os. 1. mn. imperatywu; czas przyszły złożony; polonizmy słownikowe i in.

Zarys dziejów języka ukraińskiego. – Najstarsze zabytki piśmiennictwa staroruskiego, rusko-cerkiewnego i staroukraińskiego. – Rola gramot halicko-wołyńskich XIV–XV w.; język kancelaryjny; *Ewangelia Peresopnicka*; *Pieśń o Kulinie* (1625); rola drukarstwa w kształtowaniu ukraińskiego języka liter. (powstanie pierwszej drukarni – Lwów, 1574), *Biblia Ostrogska* (1580–81); L. Zizanij *Leksis*; „mowa prosta” (rola Iwana Wyszżeńskiego); Melecjusz Smotrycki (i jego wydana w 1619 r. w Jewiu koło Wilna *Hrammatyka slawianskaja*...); rola Kolegium Kijowsko-mohylańskiego; Pambo Berynda *Leksikon Słoweno-rosskij i imen' tłkowanije* (1627; 1653); *Duma kozacka o wojnie z Kozakami* (1651); proza oratorska (religijno-publicystyczna): Ła. Baranowicz, J. Galatowski, A. Radiwiłowski (lata 60. i 70. XVIII w.); XVII/XVIII w. rozpowszechnienie *latopisów* (proza historyczno-pamiętnikarska), np. *Latopis Samowidca* (1702), *Latopis z roku 1742*; XVIII w. – utwory o charakterze satyrycznym (*Omeń Hezrebeuŭkuij*); rola Hryhoria Skoworody. – Koniec XVIII w. – do czasów współczesnych: *Eneida* Iwana Kotlarewskiego (połtawsko-kijowska podstawa językowa); Taras Szewczenko (twórca ukraińskiego języka literackiego – kijowskie cechy dialektalne; „*Kobzar*”); I. Franko, Ł. Ukrainka, M. Kociubiński (zach.-ukr. elementy językowe), J. Fed'kowycz (bukowińsko-huculskie elementy językowe).

Rola „jazyczija” (mieszanie elementów ukraińskich z cerkiewnosłowiańskimi, rosyjskimi i polskimi) począwszy od XVII w. – ścieranie się poglądów „narodowców” z „moskalofilskimi”.

Wykaz literatury podstawowej

- Lehr-Spławiński T., Zwoliński P., Hrabec S., *Dzieje języka ukraińskiego w zarysie*, Warszawa 1956
- Witkowski W., *Język ukraiński*, Kraków 1968
- AN URSR, *Istorijska 'koi mowy. Fonetyka. Morfolohija*, Kyjiw 1978–1983
- Bezpalko O.P., Żowtobryuch M.A., Bojczuk M.K., Samijlenko S.M., Taranenko I.J., *Istorijska hrammatyka ukrajins'koi mowy*, Kyjiw 1957

- Kołomijec' Ł.I., Majboroda A.W., *Istoryczna hramatyka ukrajins'koji mowy*. Zbirnyk wpraw, Kyjiw 1988
- Najenko H.M., *Kurs lekcij z istoriji ukrajins'koji mowy*, Kyjiw 2002
- Ohijenko I., *Istorija ukrajins'koji literaturnoji mowy*, Kyjiw 1995
- Rusaniwś'kyj W.M., *Istorija ukrajins'koji literaturnoji mowy*, Kyjiw 2001
- Szewelow J., *Istoryczna fonolohija ukrajins'koji mowy*, Charkiw 2002

Wykaz literatury uzupełniającej

- *Języki indoeuropejskie* pod red. Leszka Bednarczuka: T. II: Języki słowiańskie (F. Sławski): Język ukraiński, Warszawa 1988, ss. 961–966
- Filin F.P., *Proischozdenije russkogo, ukrainskogo i belorusskogo jazykow: istoriko-dialektologičeskij oczerk*, Leningrad 1972 (2-e izd. 2006)
- Uluchanow I., *O jazyke drevniej Rusi*, Moskwa 2001.

Słowniki:

- Sriezniewskij I.I., *Materiały dla Słowaria driewnierusskogo jazyka...*, t. I–III, Moskwa 1989.
- Słownik staroukraińskoj mowy XIV-XV st., t. 1–2, Kyjiw 1977–1978.
- Słownik ukraińskoj mowy XVI-XVII st., t. 1–9, Lwów 1994–2002.

Skrypty i materiały uzupełniające:

- Rieger J., *Z dziejów języka rosyjskiego*, Warszawa 1989 (lub 2. wyd. 1998)
- Galster I., *Zarys gramatyki historycznej języka rosyjskiego*, Warszawa 1982
- Rott-Żebrowski T., *Gramatyka historyczna języka rosyjskiego*, Lublin 1982

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

Ilość godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	30
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	4
Ilość godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	2
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu LUB Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca indywidualna lub grupowa)	6
	Przygotowanie do egzaminu	18
	Ogółem bilans czasu pracy	60
Ilość punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		2